

*Sosiaalityön psykososiaalinen
asiantuntijuus
moniammatillisessa
yhteistyössä psykiatrian
avohoidossa*

TERVEYSSOSIAALITYÖN PÄIVÄT 7.11.2025

MIINA ARAJÄRVI, YTT, YTM, ON

Tutkimuksen tausta ja tarkoitus

- ▶ Oma tausta psykiatrian avohoidossa sosiaalityöntekijänä on motivoinut tutkimuksen pariin, koska **terveysosiaalityön rooli on osittain kuvastunut jännitteisenä käytännön kokemukseni perusteella.**
- ▶ Tarve selvittää ja täsmentää sosiaalityön psykososiaalisen asiantuntijuuden **merkitystä, menetelmiä ja roolia psykiatrian avohoidossa.**
- ▶ Psykososiaaliselle sosiaalityölle ei ole ollut eikä ehkä vieläkään riittävän yksiselitteistä määritelmää – **miten yksiselitteinen sen tarvitsee olla?**
- ▶ Sosiaalityön psykososiaalinen asiantuntijuus kuvastuu monikerroksisena rakennelmana ja kokonaisuutena. **Mitä tämä asiantuntijuus on käytännössä?**
- ▶ Merkittävä rakenteellinen sote-uudistus on nostanut terveysosiaalityön yhdeksi puheenaiheeksi.
- ▶ **Miten terveysosiaalityön asemaa perustellaan sotessa, jos asiantuntijuus näyttäytyy epämääräisenä?**
- ▶ Tutkimus sijoittuu terveystieteiden ja yhteiskuntatieteiden rajapintaan, jossa kontekstina on **nuoriso- ja aikuispsykiatrian avohoito ja sosiaalityön psykososiaalisen asiantuntijuuden asemoituminen ja sen jäsentäminen osana terveydenhuollon toimintaympäristöä ja moniammatillista yhteistyötä.**

Psykososiaalinen sosiaalityö

- ▶ Pääkäsitteenä tutkimuksessa.
- ▶ Alkuperä nojaa amerikkalaiseen Case work, **eli tapauskohtaisen työskentelyn**, traditioon.
- ▶ Psykososiaalisen sosiaalityön pioneerinä voidaan pitää Mary Richmondia, jonka jo vuonna 1917 ilmestyneestä teoksesta *Social Diagnosis* on luettavissa psykososiaalisen sosiaalityön perusajatus.
- ▶ Tämä perusajatus työn kohdentumisesta ei ole kuitenkaan hävinnyt vuosikymmenien varrella.
- ▶ Psykososiaalinen sosiaalityö **perustuu ihmisen holistiseen, eli kokonaisvaltaiseen kohtaamiseen tänäkin päivänä.**
- ▶ Olennaista on yksilön ja ympäristön suhteen välinen ymmärtäminen. *Tähän suhteeseen voidaan vaikuttaa sosiaalityön menetelmillä.*

Biopsykososiaalinen malli

- ▶ Johdettu systeemiteoreettista ajattelusta ja toimii tutkimuksessa moniammatillisuutta jäsentävänä kehyksenä. Varhaisimman biopsykososiaalisen mallin esitteli vuonna 1952 amerikkalainen psykiatri Roy Grinker.
- ▶ Systeemiteorian avulla voidaan jäsentää psykiatrian moniammatillista yhteistyötä ja sosiaalityöntekijän roolia osana tätä yhteistyötä.
- ▶ Nuoriso- ja aikuispsykiatriassa sosiaalityöntekijän psykososiaalinen työskentely paikantuu eri systeemien välille toimien usein asiakkaan puolesta puhujana tai asioiden ajajana suhteessa yhteiskuntaan.
- ▶ Biopsykososiaalisessa mallissa huomioidaan ihmisen **holistisuus** hyvinvoinnin rakentumisessa, mikä onkin hyvin lähellä sosiaalityön paradigmaa asiakkaiden kohtaamisessa. Mallissa korostuu moniammatillinen työote.
- ▶ Sosiaalityöntekijä toimii usein myös tulkkina suhteessa terveydenhuollon moniammatilliseen työryhmään kertoakseen yhteiskunnan palvelujärjestelmän ja sosiaaliturvan luomista mahdollisuuksista osana potilaan hoitoa.
- ▶ **Terveydenhuollon sosiaalityöntekijät tarkastelevat asiakkaan tilannetta aina suhteessa perheeseen, sosiaaliseen ympäristöön ja laajemminkin yhteiskuntaan.**

Tutkimuskysymykset

- ▶ Millaisena nuorisopsykiatrian avohoidon psykososiaalisen sosiaalityön asiantuntijuus jäsentyy osana moniammatillista yhteistyötä?
- ▶ Mitkä tekijät vaikuttavat sosiaalityöntekijöiden asiantuntijuuden hyödyntämiseen nuorisopsykiatrian avohoidossa? Mitkä työn osa-alueet nuorisopsykiatriassa työskentelevät ammattiryhmät rajaavat sosiaalityöntekijän asiantuntijuuden ulkopuolelle?
- ▶ Miten psykososiaalista sosiaalityötä kuvataan osana moniammatillista yhteistyötä psykiatrian avohoidossa? Millaisena psykososiaalinen sosiaalityö näyttäytyy psykiatrian avohoidossa osana hoidon tarpeen arviointia ja moniammatillisen työryhmän reflektiokeskusteluja?

Aineiston keruu ja analyysi

- ▶ Kyseessä kvalitatiivinen empiirinen tutkimus.
- ▶ Aineisto kerättiin sekä aikuis- että nuorisopsykiatrian avohoidosta vuosina 2016 (UEF:in ja Pohjois-Savon yliopistollisen sairaalan yhteistyöprojekti), 2017 (HUS nuorisopsykiatria) ja 2018 (HUS nuorisopsykiatria).
- ▶ Aineistonkeruumenetelmiksi valittiin fokusryhmähaastattelut, hoidon tarpeen alkuarvioinnin ja reflektiokeskusteluiden videoiminen sekä e-kysely. Pääaineistoina toimivat fokusryhmähaastattelut ja videoaineisto.
- ▶ Kyselyaineiston avulla kyettiin määrällisesti kvantifioimaan tiettyjä havaintoja ja pohjustamaan kvalitatiivisen aineiston syvempää tarkastelua
- ▶ Sisällönanalyysi toimi aineiston analysointimenetelmänä. Kvantitatiivinen aineisto esitettiin taulukoina ja prosentiosuuksina.

Aineiston keruu ja analyysi

- ▶ Tutkimusaineistoja yhdistävänä tekijänä oli se, että ne kaikki kerättiin psykiatrian avohoidosta hoidontarpeen arviointiin tai hoitoon ja kuntoutukseen liittyvistä keskusteluista.
- ▶ Kolmannen osajulkaisun videoaineiston keruuseen osallistuneella potilaalla oli aikaisemmin ollut hoitokontakti nuorisopsykiatriaan juuri ennen aikuispsykiatriaan siirtymistä.
- ▶ Hyödyntämällä eri aineistonkeruumenetelmiä saatiin kattava kuva sosiaalityön psykososiaalisen asiantuntijuuden määritelmästä ja siitä, miten tämä määritelmä konkretisoituu aidossa hoitoryhmän ja potilaan välisessä keskustelussa.
- ▶ Lisäksi saatiin tietoa asiantuntijuuden hyödyntämiseen vaikuttavista konkreettisista tekijöistä ja sosiaalityön ulkopuolelle rajautuvista tehtävistä.

Tulokset

- ▶ Sosiaalityö jakautuu psykiatrisessa avohoidossa neljään kategoriaan: *sosiaaliseen ympäristöön, mielenterveyteen, palvelujärjestelmään sekä hoitoon ja kuntoutukseen.*
- ▶ Kategoriat muodostavat **sosiaalityön psykososiaalisen viitekehyksen ja kuvaavat sosiaalityön asiantuntijuutta ja ammatillista osaamista psykiatrian avohoidossa.** Sosiaalityöntekijä tuo moniammatilliseen yhteistyöhön ja hoidon tarpeen arvioimiseen yhteiskunnallisen näkökulman, joka täydentää muiden ammattiryhmien osaamista.
- ▶ Nuorisopsykiatriassa sosiaalityön psykososiaalisella työllä on usein kaksoisrooli, 1) nuoren ja perheen kokonaistilanteen arvioimisessa ja palveluiden koordinoinnissa ja 2) terapeutisessa ja hoidollisessa työskentelyssä.
- ▶ Nuorisopsykiatrian avohoidon ammattilaisista n. 70 % oli sitä mieltä, että sosiaalityö palvelee pääsääntöisesti potilaiden tarpeita ja n. 60 % oli sitä mieltä, että sosiaalityöntekijää hyödynnetään melko hyvin sosiaalityötä vaativissa tehtävissä.
- ▶ Sosiaalityöntekijän hyödyntämiseen ja työn painopisteisiin vaikuttavat **poliklinikoiden hoitotyön tavoitteet ja tiimityöskentelyn rakenne, sosiaalityöntekijän ammatti-identiteetti, työtahdin kiristyminen ja moniammatillisen työkuiltuurin muutos.**

Tulokset

- ▶ Nuoris- että aikuispsykiatriassa korostuvat samat elementit sosiaalityön tehtävissä; **potilaan kokonaistilanteen kartoitus ja arvioiminen, verkostotyö ja palvelujärjestelmäosaaminen ja palveluiden koordinointi, sekä ymmärrys psyykkisestä oireilusta ja psykiatrian hoitomuodoista.** Lisäksi aikuispsykiatriassa **sosiaalityöntekijä osallistuu potilaan työkyvyn arviointiin.** Taloudellisten asioiden selvittely mielletään osaksi sosiaalityöntekijän tekemää arviointia sekä nuoris- että aikuispsykiatriassa.
- ▶ Nuorisopsykiatriassa sosiaalityöntekijä työskentelee myös perhetyön ja perheterapian keinoin vanhempien ja nuoren kanssa.
- ▶ Tutkimustuloksista on havaittavissa, että nuorisopsykiatrian sosiaalityön asiantuntijuus **näyttäytyy osalle ammattilaisista osittain epäselvästi määrittävänä hoidollisena tai terapeuttisena työnä, mikä heijastuu siihen, että moniammatilliselle keskustelulle ja sosiaalityön arvioinnille jää vähemmän tilaa.**
- ▶ Paine tehdä hoidollista tai terapeuttista työtä tulee organisaatioilta tilanteissa, joissa työkiire ajaa sosiaalityöntekijät tekemään työtä hoidollisin menetelmin nuorten kanssa.

Johtopäätökset ja pohdinta

- ▶ Sosiaalityön psykososiaalinen asiantuntijuus nuoriso- ja aikuispsykiatrian moniammatillisessa yhteistyössä **muodostuu sosiaalityön laaja-alaisesta lähestymistavasta ja tehtäväkentästä potilaan hoidon tarpeen arvioinnissa sekä kuntoutumista edistävien toimenpiteiden määrittelyssä.**
- ▶ Nuorisopsykiatrian että aikuispsykiatrian avohoidon sosiaalityöntekijä ottavat työssään huomioon sekä potilaan mielenterveyteen vaikuttavat psyykkiset tekijät että sosiaaliset ympäristötekijät.
- ▶ Psykososiaalisen sosiaalityön lähtökohtana on **sosiaalityöntekijän asiantuntemuksen yhdistyminen psykiatrian vaatimukseen ja sosiaalityöntekijältä edellytetään kyvykkyyttä ymmärtää psykologisten ja psyykkisten oireiden vaikutuksia potilaan toimintakykyyn.** Tämän ymmärryksen myötä potilasta on mahdollista tukea sosiaalityön keinoin psykiatriassa sekä laajemminkin eri palveluissa verkostoyhteistyön avulla.
- ▶ Psykiatrian psykososiaalisen sosiaalityön merkitys, **kuten kartoitus- ja arviointityö, tulisikin tunnistaa paremmin ja hyödyntää sitä systemisessä työssä ja osana palvelurajat ylittävää yhteistyötä,** sekä moniammatillista poliklinikkatyötä.
- ▶ Sosiaalityön **terapiamenetelmistä tai interventiomenetelmistä nuorisopsykiatrian kontekstissa on olemassa vähän käytäntöön perustuvia tutkimuksia.** Tämä on johtanut siihen, että myös strukturoidummat ja systemaattiset terapeuttiset tai hoidollisen työn mallit tuntuvat puuttuvan.
- ▶ Strukturoitujen työskentelymallien puuttuminen tai työnkuvan epäselvyys ei kuitenkaan noussut esille aikuispsykiatrian aineiston analyysissä.

Kiitos!

miinaliisa.arajarvi@gmail.com